

KÖZLÖNY,

hivatalos lap.

Megjelenik naponta egy — országgyűlés alatt több — nagy regál iven. Előfizetési díj a folyó év hátra levő 67, hátra helyben 7, vidéken 8 forint estűt pénzben. — Előfizetheti Budán, a kincstári hivatalban (vár, Fortuna-utca, Jalic-ház 132 sz. a. m. k. egyetem nyomdája mellett), Pesten Emich Gusztáv könyvkereskedésében és az ország minden kir. postahivatalánál. — A szabott díj hivatalos hirdetések és csatolmányok után a szokott beiktatás és felvételi díjak fizetnek. A meg nem szabott díjak hasábrórárt 5 p. kr. vétetik. Mellyekért eddig díj nem fizetett, ezután is díjmentesek maradnak. — Magánhirdetések nem vétetnek fel.

Rendelet.

2279.

3040. n. ó.

Ministerelnök előterjesztésére a honvédtüzérséghez Lukács Dénes 5. sz. tüzérezredi hadnagyot főhadnagyl; Blaskó Antal északi vartüzérségi tüzértárnokot hadnagyul ezennel kinevezem.

Budapest, augusztus 24-kén 1848.

István nádor, kir. helytartó.

Gr. Batthyány Lajos.

2291.

3039. n. ó.

Ministerelnök előterjesztésére

a) a honvédsereghez

az első zászlóaljhoz:

Főhadnagyl: Rácz Sándor 52. sz. gy. e. hadnagyot.

A 4-ik zászlóaljhoz

Századosul: Dedinszky Bódog 37. sz. gy. e. főhadnagyot.

11-ik zászlóaljhoz:

Őrnagy és parancsnokul: Nehiba József 62. sz. gy. e. százados.

12-ik zászlóaljhoz:

Őrnagy és parancsnokul: Balázs Manó 2. székely gy. e. százados.

b.) A honvédtüzérséghez:

Főhadnagyl: Makk János, honvédtüzérségi hadnagyot s ütegparancsnokot.

Hefler József 37. sz. gy. e. hadnagyot.

Hadnagykul: Sztrakoniczky Bazil) honv. tüzemestereket.

Markó István

Budapest, aug. 25-dikén 1848.

István nádor, kir. helytartó.

Gr. Batthyány Lajos.

2277 sz.

3038.

Ministerelnök előterjesztésére az 1848. XXII. t. cz. 9. § értelmében ezennel kinevezem a nemzetőrsereghez

a) őrnagy és parancsnokul:

Sopronmegyében Kis-Marton vidékére:

Herceg Eszterházy Miklóst, díj nélkül.

Ungyegységben:

Völkö József nyugalmazott őrnagyot.

Tolnamegyében:

Csapó Vilmos volt főhadnagyt.

Temesmegyében leköszönt Bajzath Albert helyett

Partsetics Zsigmond nyugdíjas százados.

Komárommegyében:

Csuzy János volt százados.

Székesfehérvár városba és környékére:

Zuber Antal.

b.) Parancsnoki segédekül:

Pozsonymegyében őrnagy gróf Eszterházy Kázmér mellé:

Paulini Zsigmond őrmestert a 2. sz. gy. ezredben,

hadnagyl ranggal.

Török-Becsén őrnagy Rohonczi Lipót mellé:

Szinai Lajos honvédi őrmestert, hadnagyl ranggal.

Borsodmegyében őrnagy Berecz Mihály mellé:

Patak Mihály volt főhadnagyt, főhadnagyl ranggal.

Sopron- és mosonmegyei lovas-őrnagy Kovács Zsigmond mellé:

Hutflösz János helyett:

Konkoly Ignác volt m. kir. testőrt.

Budapest, aug. 24-kén 1848.

István nádor, kir. helytartó.

Gróf Batthyány Lajos.

2291

3037. n. ó.

Ministerelnök előterjesztésére az 1848. XXII. t. 9. § értelmében a nemzetőrsereghez ezennel kinevezem:

I. Őrnagy és parancsnokul:

Szegegyvárosba:

Szilaveczy Ágoston nyugdíjas százados.

Abaujmegyébe:

Bárczay András volt főhadnagyt.

II. Parancsnoki segédekül.

Csongrádmegyében őrnagy Kirschner Károly mellé:

Bene Imrét hadnagyl ranggal.

Csongrádmegyében őrnagy Menyhárt Antal mellé:

Vanderer Miksa volt hadnagyot főhadnagyl ranggal.

Jászkon kerületbe őrnagy b. Hódni Ede mellé:

Bobory Kálmánt hadnagyl ranggal.

Temesmegyében őrnagy Vukovich Mihály mellé:

Moor Gusztáv volt hadi őrmestert hadnagyl ranggal.

Mosonmegyében őrnagy Zichy Manó mellé:

Bene János volt hadnagyot főhadnagyl ranggal.

Nógrádmegyében őrnagy Freiburg Lajos mellé:

Horváth Pál volt őrmestert hadnagyl ranggal.

Gömörmegyében őrnagy Gedeon Miklós mellé:

Szabály Sándor volt őrmestert hadnagyl ranggal.

Bácsmegyében őrnagy Végh Bertalan mellé:

Noskovic János 4-ik sz. huszár ezred. őrmestert hadnagyl ranggal.

Szepesmegyében őrnagy Koczogh Sándor mellé:

Ujlaky Ede hadi őrmestert hadnagyl ranggal.

Budapest, aug. 25. 1848.

István nádor, k. helytartó.

Gr. Batthyány Lajos.

E. K. 16.

Tekintve, hogy Budán és Pesten a nemzetőrségi zászlóaljok még mindig alakulóban vannak, s így az őrnagyok jelenlétét igénybe veszik; tekintve, hogy a budai egyik őrnagy hivatalos küldetésben a városból tova van. Kiss Miklós őrnagynek abeli kérelme tehát: engedessék meg neki mint önkintestnek az alvidéki táborba lemehetni, jelen körülmények közt nem teljesíthető.

Pesten, aug. 26. 1848.

Baldacci.

E. K. 17.

Tudni való.

Mivel már a honvédségnek a királyhagyon inntenti tiz zászlóaljánál minden tisztségek betöltve, s mivel a nemzetőrseregnek is — ennek a megyékben történendő végmegalapításáig — több őrnagyokra szükség nincs, azért az országos nemzetőrségi tanácshoz tiszti alkalmazásokért folyamodásokat beküldeni szükségtelen, azok mint nem használható visszatasítottak.

Pesten, aug. 26. 1848.

Baldacci.

Nemzeti gyűlés.

XL. ülés a képviselőházban aug. 26-kán r. 10 ór. Elnök: Pázmány Dénes; tárgy: interpelláció; törvényjavaslat az ország 1848-dik 2-ik félévi s 1849-ki közszükségeinek fedezése végett kibocsátandó kamatlan pénzjegyekről, és a magyar hadseregről.

Elnök: Az ülés megnyit. a jegyzőkönyv fog olvastatni.

Irányi Dániel: Jegyző olvassa a jegyzőkönyvet.

Elnök: A háznak nincs ellene észrevétele? (Nincs.)

Kassai ugrózi könyvnyomdatulajdonosok kérvényét nyújtottak a ház elébe, melyben az 1848-ik törvénynek őket terhelő része alól magokat kivétetni kérik. Zalamegye Tapolca kerületének népmítói folyamodnak a ház elébe állásuknak javítása végett. Némely görögvallású papoknak kérvényét nyújtott be, mely által a papi nőtlenségek rögtön eltörlése iránt esedeznek. Aradmegyéből petíció nyújtott a ház elébe, melyben a hus szabadságára, s a limitatio eltörléséért esedeznek. Ezek a kérvényi választmányunk fognak kiadatni. Mielőtt napirendre áttérnénk, néhányan fel vannak irva.

Bodon Ábrahám: Tisztelt ház! Egy rövid törvényjavaslatot kívánok a tisztelt ház elébe terjeszteni, oly javaslatot, melyet én a legközelebbi országgyűlésen hozott 9-ik t. cz. természetes és szükséges következtetésének itélek. Igen jól tudjuk, hogy az urbériségnek ezen törvényhozása előtt nem volt még azon beise, melyet ezen törvény neki adott. Ennélfogva azok, kik a megyei élettel közelebbről ismeretesek vagyunk, tapasztaltuk, hogy alig hirdettetett ki ezen törvény, sereggestül kellett fel azonnal mindazok, kik a felszabadított urbériséghez akármely czimen igényt formálhattak. Tisztviselőktől tisztviselőkre jártak és járnak még ma is mindazok. És nem lehet tagadni, hogy vannak esetek, midőn az urbériség tulajdoni joga igazság szerint épen azokat nem illeti, kiket ezen törvénybirtokban talált. Én tehát részt azért, hogy a birtokban talált urbéri birtokok, akár esapatalan, akár alapos panaszoktól mentve legyen, és hogy tudni lehetetlen, melly esetekben illeti igazság szerint, a birtokban talált urbéri birtokot a tulajdon joga, törvény által kívánom szoroson meghatározatni; más részről azért is, hogy azok, kiket igazság szerint az urbériségek tulajdonja, mellynek birtokában a törvény mást talált, illet, mindkét részről biztonságban legyenek. És ezen czélból készítettem ezen törvényjavaslatot, melyet ezennel val szerencsém benyújtani a háznak. (Ki kell nyomtatni!) (Mi a czime!) Az 1848. évi 9-ik t. cz. folytán szükséges intézkedésekről. (Felolvassa törvényjavaslatát.)

Elnök: Az indítványok könyvébe iratván, annak idejében tárgyalatni fog.

Hegedűs Imre: Tisztelt ház! Különböző hírek szállonganak, mellyek Magyarországra nézve elég szomorúak. Így némelyek azt mondják, mikint Temesvár oly állapotban van, hogy minden megerőtetés nélkül az ellenség birtokába kerülhet. Némelyek azt mondják, hogy Jellachich már Eszéken a határőröket beszállásoltatta. Mások azt mondják,

hogy Bellovárnál a hid készen van, és nem kell más mint a Dráván átkeln, és rögtön jöhet át Baranyába és Somogyba. Mások azt mondják, hogy igéreteket tesz az alsó vidékek lakosságának, ígér nekik többet, mind a mennyit a magyarországi törvények által nyertek t. i. erdőt s a t. és azt mondják, hogy ez által részére hajlandóbbak volnának, mint Magyarország védelmére. Mások azt mondják, hogy az önkintestek az ellenség elől megfutottak. Ezek mind olyan bírek, mellyek Magyarországra nézve legszomorúbbak. (Minek itt pletykákat felhozni?) Akár legyenek pletykák, akár nem, az bizonyos, hogy Magyarország oly veszedelemben van, mellyben még eddig nem volt. És ha a körülményeket tekintjük az istenen királyon, és e házon kívül nem segíthet senki sem. Az isten segíthet rendkívüli gondviselésé által. Ő felsége: ha közénkbe jön le, és megmutatná a nemzet iránti hajlamát és Magyarország is tanúsíthatná azon vonzódást, mellyel iránta mindég viselte tett. A mi ezt illeti, véleményem szerint jó lenne, ha fenséges nádorunkat, ki Magyarország érdekében, Magyarországhoz ragaszkodásának csatlaltan jeleit adta, megkérnők közbenjárásra, hogy ő felsége segítene a magyar nemzetet. (Általános visszatérés) T. i. vagy jöne le, vagy mondaná meg (zaj) Csodálom, hogy ez a háznak oly nagy elégtelenségére van. Az idő drága, és minél tovább zajonganak és mozognak, annál több időt fognak veszteni — (nevetés.) Nekem mint képviselőnek jogom van szólni és talán kötelességében áll a háznak kihallgatni. (A dologra) mindjárt elvégzem. Ő felsége kéretnek meg, hogy határozatlan mondaná ki Magyarországra nézve válságát, s e részben a ház küldene ki néhány tagból álló választmányt, s ezt hónap megtehetnők, amugy is vasárnap van. (Nevetés) Ha a tisztelt követ urak nevetnek és a jelen körülmények között jobb módot tudnak ajánlani, adja elő akármely véleményét. A ház pedig aként intézkedhetik, hogy miután az monadtik, hogy Jellachich több szabadságot ígér embereinek és a szomszédoknak Somogyban és Baranyában; czélszerűnek tartom, hogy a ház mindjárt tölze ki napi rendre igazságügyminister urnak az urbéri viszonyok iránti törvényjavaslatát és az előttem szólott Bodon Ábrahám törvényjavaslatát; mert ez által a népet honunkhoz édesgetjük és létesítjük azt, hogy érdekében munkálódjék.

Elnök: Az érdemes követ ur előadásának első része interpellatiót foglal magában, hogy az alduvai vidéken miként állanak a dolgok; erre nézve nem feleltek. Mi indítványt illeti, hogy ő felsége választmány küldessék ez irásban beadandó és az indítványok könyvébe soroltatván, annak idejében tárgyalatni fog.

Kállai Ödön: A mennyiben a multkor pénzügyminister ur megígérte, hogy az alvidéki körülményekre nézve felvilágosítást fog adni, az indítvány igen helyen van, s a ministeriumtól magvárjuk, hogy adott szavát váltassa be.

Simai Gergely: Meltóztaték a tisztelt ház visszaemlékezni, miként a napokban az alvidéki Szentkirályi kormánybiztos köztöltök megjelenén, miután felszólított volna tenne jelentést, miképen állanak az érdekelt helyen a dolgok, azt nyilatkoztatta, hogy ő a kormánytól levén kiküldve jelentését is csak a kormánynak fogja megtenni. Ezen nyilatkozattal a ház megelégedett, midőn kapta ugyan akkor tisztelt pénzügyministeről azon ígéretet, miszerint veendőm a kormánybiztos jelentését más nap e részben a háznak előterjesztést fog tenni. Eljött a másnap, elteltek néhány napok eredmény nélkül. Minthogy azt hiszem, — miszerint a tisztelt háznak, mint mellyre most a nemzet sorsa bízva van, és melly felett szoroson örködni tartozik, nem csak érdekében, hanem kötelességében is áll tudni, minő veszélyek környezik a hont, és minő intézkedések tételnek azoknak elhárítására. Ezen szempontból kiindulva, bátor vagyok felkérni a ministeriumot, méltóztassék szavát beváltani, és most jelentését a háznak megtenni.

Deák Ferencz igazságügyi minster. Szentkirályi kormány bizos ur a ministeriumnak megtette jelentését, és ezen jelenlétben mit ő, mind pedig a futár az ide küldött Bakonyi ezredes nekünk hivatalosan előadott, a dolog érdeme csak az volt, mit az urak ugy is tudnak; hogy t. i. történt egy támadás a sánczokra, melly nem sükerült. Egyébiránt a kormány-bizos előadta, hogy a hangulat mindazoknál kik ott állanak, a legjobb, hogy a rendes sorkatonaság a legnagyobb buzgósággal támadta meg a sánczokat, különösen a Sándorgyalogság; erre nézve minden kielégős. A tactica iránt, ezt természetesen kormány bizos ur nem levén képes megítélni és adni, inkább csak Bakonyi ezredes ur adta elő, mikép történt a megtámadás, melly oldalról, és hova mellyik sereg volt állítva. De azt hiszem, ez a tactica rész olyan dolog, mellynek előterjesztését a ház nem fogja kívánni. Egyébiránt mind Bakonyi ezredes ur, mind Szentkirályi bizos ur előadták, mit tartanak oda rendelendőnek, és megtörténendőnek. Erre nézve a hadügyminister a menyire erőntől kitélt azonnal intézkedett is. Azt teszem még hozzá, hogy még bővebb intézkedés, és a dolog által látása, által nézése véget maga a hadügyminister is, gondolom elutazott. Többnyire mit, mennyit, és miféle küldöttünk oda, azt hiszem, a ház nem fogja kívánni, hogy azt találjuk ki (nem). Ez az mit Szentkirályi és Bakonyi előadásából a háznak jelenthetek.

Drágos János. Engedjen meg a ház, hogy kevés időre túrelmet igénybe vegyem. Az előttem szólott egyik követárs . . .

Deák Ferencz. Egyet elfeledtem megemlíteni, mi a házat érdekli. Wolnhoffer tábornok öreg levén, már régen kívánta, hogy ezen terhes szolgálat alól felmentessék; azon katonai erőt, mellyet ő vezetett, hadügyminister ur Bakonyi ezredesre bízta. (Eljén)

Drágos János: Az előbb szólott követ ur, sok „szómondjából“ hozott fel példákat, és adatokat, és bizony igaz, hogy ilyen zavargós világban egy kősa hír képes egy vidéket lázba ejteni. Ezt eszdálni annyival kevésbé lehet, midőn látjuk, hogy ha Bécsben egy cserép virág le hull, az egész város zavarba jő. Én még tegnapelőlt voltam szerencsés jelenteni, miszerint a belügyministerhez vagyok bátor

törvénytelen vladikák felrétételén, törvényes püspököket nyerjenek; mert az egyházi törvények szerint csak az a törvényes püspök, kit az egyházi zsinat azzá választott. A vladikák nem választottak, hanem a népek nyakára toltattak, szemtelen erőszak által. A nép tehát kívánta, hogy ezek felrétéssenek; mert ha ez nem történik, jót nem lehet állítani, hogy 24 óra alatt nem fog-e revolutio kiütni. Azt mondtam tehát, hogy a ministeriumot szólítsuk fel, általa a dolgot végrehajtsuk, — mire a nép azt felelte: hogy az adatok és viszonyokból — melyek eddig voltak, ezen vladikákról tudjuk, hogy veszedelmesek, jelesen: a mostani zavaros időben annyira, miszerint, ha azok még 24 óráig ott léteznek, jót nem állanak, hogy nem lesz-e revolutio az egész tartományokban. A népek határozata volt tehát, hogy a vladikák tétessenek le. Talán nagy szó ez, de ez a népek határozata volt uraim, oly időben, midőn a mostani világban a népek szabadok lettek. Mi tudjuk, hogy a törvény biztosítja vallási szabadságunkat, ezen szabadságnál fogva tudjuk: hogy a nép intézkedhetik egyházi dolgai felől, és így esetében nem csak az eféle lázongó törvénytelen vladikákat, hanem még a törvényes püspököket is felrételhetik. Azért azon határozat törvényes, mert törvényesint.

Nem tagadom: hogy a kormány felügyelési joga van, és én csak ugyan megengedem azon jogát, hogy az ország ügye ellen levő határozatot megis semmisítheti; de mivel itt ellenkezőleg azon intézkedés a végett történt, hogy csend s béke legyen, azért azon határozatot a letett vladikákra nézve törvényesnek tartom; mert joga van a népek azon letett vladikák helyébe egyházi ideiglenes kormányt rendelni, és pedig oly férfiakból állót, kikhez bizodalma van, és kik-től várni lehet, hogy a csendet rövid idő múlva helyre fogják állítani, mert az egyházi kormányknak igen nagy hatása van a népek lelkére s irányára nézve. Az ideiglenes egyházi kormány pedig csak addig rendelkezett volna, míg a zavarok megszűnése után a zsinatban a metropolitánus megválasztása megtörténhetett volna.

Én nem mulasztottam a ministeriumnak a jelentést megtenni, kérvén azt, miszerint jövendőre a nép által megválasztott egyházi kormány hivatalos viszonyba ereszkedjék, mert hisz, reményünk volt, nem alaptalan, — hogy így a béke nem sokára helyreálland. Menyire tehát rajtam állott, én, és a nép is mindent megtettünk, mire kötelesek voltunk: de ezen intézménynek fájdalom! eredménye nem lehetett, nem pedig azért, mert azon ráz vladikák folyvást igénylik — hogy ők szólják — azon lázongó hivatalokat, s azért, noha le vannak téve, még is körleveleket bocsátanak ki, melyekkel felszólítják a népet, hogy nekik engedelmesséjenek. Így például: egy püspöknek, egy vladikának körlevelében az mondatik: hogy ötlet ő felsége a császár nevezte ki; következésképp, hogy a nép által nem tételhetik le. Már engedelmet kérek, én azt tudom, hogy egyházi törvények szerint csak a püspök — kit a nép az egyházi zsinatban püspöknek választott, már pedig a vladikákat a nép így nem választotta, — ezen hatalmat pedig a nép senkinek át nem adta, s így a nép nem bízta azt, hogy a császár vagy fejedelmünk efféle lázongó egyéneket politikai célok kivételéig végtől volna a népek nyakára. Ezt nem hiszi a nép. A másik verseczi vladika azt állítja, miszerint a román nép ötlet talán nem ismeri, de mint a ráz népek vladikája joggal bír, és a felszólításban ül. Ez ellen nem szólok semmit, de a népek határozata van az ellen, miszerint azt határozta: hogy a bánságban illy nemzetbeli vladikát nem ismer. Annál fogva, ha igaz az, mit hallottam, — de fel nem teszek — hogy a verseczi vladikának a felszólításban ülése van, meglehet, hogy úgy, mint más vidéknek püspöke ül ott; de a bánsági vidék püspökének a nép el nem ismeri.

Ha egy részről ellendemonstrációra lépünk, más részről az egyházi ideiglenes kormány törvényesnek ismertetik, annak bizonyosan jó eredménye lett volna; de most morog a nép, s ellenem is kezd jármolni. Én igyekeztem a népet lecsillapítani, azt mondván: hogy liberális ministeriumunk van, hogy ministeriumunk a szabadsággal, a néppel tart, de a nép most nem ügyel erre; mert ott a közvélemény az: hogy a ministerium nem azon nép által a béke helyreállítására rendelt egyházi román kormányt teszi magát érintkezésbe, hanem a nép által letett lázongó vladikákkal. Annál fogva, mivel a népben ez a közvélemény, jót nem állók: hogy ma holnap nem történik-e valamely kellemetlenség.

Azon kis tartomány politikailag tekintve oly fontos, miszerint a bánság méltán az alkalmazkalmak irányában politikai kulcsnak tekintendő, mely által az illyrismus a román nemzet által a hierarchia segítségével az egész alföldi nép tévútra vezethetetik; azért ezen hierarchiára bátor vagyok e tisztelt házat figyelemessé tenni, s kívánom, hogy az törlesztések el, hogy az, mit a nép határozott, jóváhagyatassék, miután a közbőre és honvédelmére szolgál, s így első kívánságom az: hogy azon függetlenség — melyet a román nép elhatározott — törvényesnek ismertessék, vagy is a román hierarchiának a ráz hierarchiától való függetlenség törvényesnek ismertessék. Ebben semmi igazságtalanság nincsen. A másik az, hogy az ideiglenes egyházi kormány, a mely azért rendeltetett a nép által, hogy a mozgalmaknak és agitációknak vége legyen, a kormány által ismertessék el, mert addig, míg ez nem történik, jót nem állhatok, hogy nem lesznek-e idővel ott is mozgalmak. Harmadik kéresem, melyre nézve indítványom is van, az: hogy annak idejében, midőn a rend és béke helyre álltva lesz, egyházi törvényeink szerint engedelmessé legyen a román népek egyházi zsinatot tartani, hol a lázongó idegen metropolitától és vladikáktól független metropolitát és püspököket választasson. Itt van, ez indítványom. Úgy tartom, a román népek kívánságai nem igazságtalanosak, s ha azok tekintetbe fognak vétetni, az egész alföld, kivált a bánság egészen más alakot fog magára venni.

Elők: Az indítvány annak idejében napirendre fog tüzetni. Pap Zsigmond: Nem akarok részletességekbe bocsátkozni, sem nem akarom előszámlálni azon bűnöket, melyek nem egyebet, mint az aristocratának bűnei; nem akarom elősorolni azon sérelmeket, melyek Erdélyben itt ott a népjogok eltiprásával felmerültek s gyakoroltak; nem! hanem egyenesen azokra vonatkozom, miket belügyminister úr előnkbe adott. Azt mondtotta t. i. hogy nincs azon jog, melyet a magyar nemzet kivívott, s melyet a többiekkel meg nem osztott volna. Igen is, mi hála! ismerjük el azt, hogy ez így van leírva papírosra; de az életben egészen másként áll a dolog. — Volt már egyszer szerencsém felszólalni, mikint a követválasztásoknál törvénytelenségek történtek; s midőn a népek kimondták, hogy joga van, de a nép látja, hogy jogait nem gyakorolhatja: akkor mit mondhat egyebet, mint azt, hogy minden csak illusio, s nem egyéb. Elmondottam a népek az is, miszerint megszüntek már azon idők, mikor csak a születés emelte fel az embereket, s a születési aristocratia nem fogja többé felülni fejét. Elmondottam az, hogy érdem szerint fog mindenki jutalmaztatni; s midőn ezt életbe kellene léptetni, én ugyan nyíltan kimondtam, miként ha azt mondják, hogy 3 és ½ millió oláh van, azt kérdem tehát, hol vannak a román főispánok, s hol vannak commissiókban románok? Azt találja a nép, hogy nincsenek. És engedjenek meg, ezt nem azért mondom, mintha valami magánérdeket vezetne; hanem azért említem, mert látom, hogy borús időknek nézünk elébe, s látom, miként ezen idők nem hárihatjuk el magunktól másképp, mint az által, ha a népek jogokat adunk, de ezen jogok életbe is lépnek. De azt mondja az egyik követ úr, hogy volt a régi korban egy Nopcsa, s látjuk, most is a régi kornak szolgál; mi nem akarunk ily főispánokat, hanem olyanokat, kik szívvel lélekkel eszközöljék azt,

mit a haza érdeke megkíván, s mindnyájunk boldogsága igényel. Ha körültekintünk azon megyékben, hol román hivatalnokok vannak, azt tapasztaljuk, hogy ott semmi baj nincs. Ott van Marmaros, a tisztviselők ott bírják a nép bizalmát, s nincs nemzetiségi sürdőség; ha pedig Tordára tekintünk, hol most is a régi korból van egy főispán, s tekintjük a visszalépést, mely a törzsi székelyek és románok közti egyetértésben történt, s látjuk miként a székely, román vérbemártotta kezét, s még ezzel díszeszkiz. (Heves felkiáltások: „Nem igaz! nem igaz!”) S ezt büntetlenül tűrte a kormány, — értem az erdélyi kormányt, mely előbb erélytelen, s télen volt e bűnöket megfenyíteni, azt mondom ezen tettek által nem fogjuk növesztetni a sympathiát, hanem csökkenteni. — Iriglyi belügyminister úr állásunkat, iriglyi, mert azt mondja, mi vagyunk a főtenyezők, kik a népet lecsillapítjuk. Igenis, igaz van, irigyelhetné állásunkat, ha ez olyan volna, miszerint mi csakugyan lecsillapítatnók a népet; de azt merem állítani tiszt. ház, miszerint Erdélyben ha van capacitás és intelligencia, mely a népek elmondja jogait, az erdélyi aristocratia azonnal elfogadja s bebörtönözteti. („Nem igaz!”)

Volt egy commissio Erdélyben kiküldve, hogy azon surlódásokat, melyek a székelyek és románok közt történtek megvizsgálják; s ennek most sincs eredménye, a bűnös nincs megbüntetve, s az ártatlan tetleg nincs a törvény előtt védve. („Nem igaz!”) Hallották az abrudbányai eseményeket, ezek iránt a kormány intézkedett, — értem a pesti kormányt, s kiküldött rendeleteket, de ezek megtörtültek a telenség pörölje alatt, s ott helyben nem történt semmi intézkedés. Merem állítani, mint belügyminister úr is mondtotta, eszközül használják fel a románokat, de nem úgy használják fel, miszerint idővel ők is emelkedhessenek, hanem hogy süllyedjenek. Én nyíltan kimondom, miként nekünk románoknak, valamint hajdanta nem volt munkunk a magyarok nélkül, úgy dicő jövőnk sem lesz a magyarok nélkül. Hiszem az és vallom, miszerint bennünk fenyeget a pánszláv, s látjuk hova cselőznak törekvései, t. i. Romániára és Moldvára, s látjuk, miként akarja az orosz rátenni körmeit a románok szabadságára, hogy eként őket semmivé tegye. S meg vagyok győződve, hogy ha legyőzik a románokat, úgy le leszünk mi is győzve; minthogy nincs nemzet, mely annyira hajlamos viselkedhetik irántunk mint a román nép; mert valamint a magyarok Ázsiából vannak ide állítva testvér nélkül, úgy a románok is magokban állnak, s így e két nemzetnek egymásnak kezét kell nyújtaniok, hogy mások el ne nyeljék. De ha kezdet akarunk nyújtani, ez csak úgy fog megtörténni, ha a jogok — mint belügyminister úr is mondtotta — a magyarok és román nemzet közt közösek lesznek, s látjuk, hogy papírosan nem vagyunk ugyan elnyomva, de az életben másként látjuk kifejtve lenni a dolgot.

Én voltam az első, ki mielőtt a ministerium lejtő volna Pozsony-ból Pestre, midőn a radical körben néptanács volt, s az intelligencia összegyülekezett, előadtam miszerint csak úgy menthetik meg magukat a románok, s a rázóktól függetlenségüket csak úgy biztosíthatják, ha a rázóknak többé nem lesz befolyásuk irányukban. Én voltam, ki elmondottam, miszerint igen kívánatos volna, hogy minél több szakadjunk el, s bátor voltam a cultusministert ez ügyben interpellálni, s volt is az interpellationnak következménye, mert a minister úr bennünk összegyűjtött, s tanácskozott velünk azon módokról és eszközökről, melyek szerint, mi elválhatnánk a rázóktól. Midőn radicalis curát akarunk tenni, midőn élet s halálról van szó, akkor tanácsot szoktak tartani, s e tanácsban szokták elhatározni, ha valjon e vagy ama tagot el kell-e metszeni vagy nem. Mi kimondottuk, hogy soha össze nem férhetünk, elismertük, hogy elvölünk, miszerint tovább is azon hierarchia járna alatt maradjunk, s elhatároztuk, hogy el fogunk válni. De egy szempillantás alatt kimondom, hogy el vagyunk válna, s ennek következtében anarchicus állapotba tenni a vidéket, rozsz követezősü volna, nem pedig jó: ennél fogva remélem, hogy minél hamarabb ki fog egyenlített ez ügy, s valamint a minister úr kérte, minél előbb elfogja azon módokat követni, melyek által elválván magunkat biztosíthatjuk. Vannak itt, urak, pénzbeli dolgok is, vannak fundatiók, s elismerem helyességét annak, miszerint intézkedések voltak téve, miknek következtében el van tiltva a capitálisok beszéde, elvesztés büntetése alatt azoktól, kiknél le vannak téve. Megvoltak tehát téve az intézkedések, de hiába, nekünk azon szerencsétlenségünk van, hogy 300 esztendeje, mióta rajtuk nehezkedik az absolutismus jármá, s minthogy illy hosszú idő alatt nagyon lesüllyedtünk, most, midőn fel akarunk emelkedni, csak lépésenkint emelkedhetünk, s egyszerűen nem erősíthetjük meg magunkat mint kellene. Hanem, mint az előttem szöveget is kinyilatkoztatva, én is óhajtanám, miszerint ezen az országgyűlésen, ha másként nem lehetne intézkedni, legalább elvileg mondassék ki az independencia, a szerb hierarchiától való függetlenség.

Kötelességemnek érzem még azt is elmondani, hogy tegnapelőtt kaptam egy levelet, melyben le van írva, miként a lugosi, s nevezetesen a karánsebesi őrsereg Bruckenthal vezérlete alatt a szerb graniczra, vagyis örvidreke betört, ott összeütközés történt, ekkor egy szerb, egy magas dombra felállván, így szóltott a románokhoz: „menjete haza, mert veletek semmi bajunk, menjetek ti is németek, s hagyjátok el a magyarokat, mert azok a mi ellenségeink, s a nép azt választotta, hogy nekünk Murgu ki ott lent volt, s a ki szavainak hitelt adnak, azt mondtotta, miszerint a magyarokkal tartunk s ellenetek legyünk. (Éljen Murgu!) S én biztosítom a házat, de nem is szükség hogy biztosítsam, mert elég biztoság ő maga, ki-ről szólni akarok, de kötelességemnek érzem, elmondani miszerint kettőt tudok Murgu barátomról; az első az, hogy esküdt ellensége az orszáknak, a második pedig, hogy tudja s akarja a nép szívbe becepegetni, miként nekik meg kell bukniok, ha a magyarokkal nem tartanak. S ennek az volt következménye, hogy a karánsebesiek összeütköztek a szerbekkel; de fájdalommal kell említenni, miszerint oly roszdás puskájok volt, hogy a golyósból sem ment bele, hanem csak lövődöztek s őket is lövődöztek, s hatvanan meg is haltak. De el kell mondanom azt is, miként midőn a véres összeütközés megkezdődött Bruckenthal és tiszte megzöktek s ott hagyták a népet, hogy gyilkolják egymást, ezt úgy mondom mint közlést, s nem akarom fejtgetni, igaz-e vagy nem; de ha igaz volna, s ott hagyta volna a vezér a népet a mészárszéken: akkor azt mondom, hogy egy olyan vezér, ki elhagyja a maga közlegényeit s megszökik, egy ilyen ember vezér többé nem lehet. (Zaj!)

Még akarok egyről szólni. Midőn Innsbruckban járt a deputatio, azon férfiak egyike, kiknél a nép bizalma volt s kiket a nép felküldött a fejedelmhez, hogy ez biztosítsa őket, azon férfiak egyike, a neve Moldován, a Wiener Zeitung ban írt egy cikket, melyben a maga érzelmeit kimondja s hivatkozik arra, itélje meg a magyar nemzet igazsága van-e vagy sem? S mit tett Erdély? Azt mondtotta, s mindennél híresebb, még a hírlapokban is, miszerint azon egyen bűntögt. Már uraim, azt mondanám, hogy az oláh nemzet német hírlapokban bűntögtatik, több mint nevetéses. S elhatározták, hogy mi-helyest haza megy, elfogadják. S megvallom, ha elmennek én is ott, s nem mondanék egyebet, mint tiszta igazságot, s úgy beszélnek mint Krisztus; s mondanám: ez a nép joga, tartsd magad ehhez, s te nép tőrj meddig lehet, panaszold el sérelmedet s bizonyára orvoslátsz fogsz kapti, bizonyosan engem is elfognának. (Zaj) S merem állítani, nem mind bűntögt az, ki annak keresztelnek. Hanem itt más körülmény forog föl: ne tegyen a status különbséget a közt, hogy

valaki szerb, román, vagy német bűntögt; hanem mind az, ki bűntögt, egyenlően érezze a törvény súlyát. S szabadon még mindezekhez hozzá tennem, miszerint nekem fekete sejtelmém vannak s félek attól, hogy a vultán a maga mennyköveit a hazában fogja kovacsolni, s a maga fiat fogja vele leölni; fekete sejtelmém vannak, mondom, de a rozsat, mely következhethet, meg kell előzni; meg kell előzni, hogy a fekete felhők, melyek fejünk felett függnek, ne szakadjanak redak, s kell találni módot, mely által azon felhők eloszlatassanak. Én félek, nehogy Erdélyben a sok nyomorgatások következtében, mert azt is elmerem mondani, miként a követválasztás alkalmával, némelyeket csak azért fogtak el, hogy követnek meg ne választathassék, s mikor meg volt a választás kibocsátották, — hogy tehát ezen felhők eloszlassuk, alkalatos kérelem az volna, hogy minden módot kísértünk meg, miszerint magunkat consolidálhassuk s a testvériség kötelekeivel fűzzük egybe a népeket. Rendeljünk egy kir. commissiót, melyben ne csak azok legyenek, kik magyar anyától születtek, hanem azok is, kik más anyától születtek ugyan, de magyar polgárok s ne legyenek csupa erdélyi aristocraták. Egy példára hivatkozom: a napokban kérelemmel akart valaki járulni az igazságügyi ministerhez s mikor meg-látta azt mondtotta, nem adom neked kérelmemet, mert nincs benned bizalmam! s mikor kérdezte a minister ur miért nincs bizalma? azt felelte: mert látalak Erdélyben, te is erdélyi ember vagy. S én nem rozsolom általánosságban azt hogy nincs bizalom, mert a bizalmat nem lehet erőszakolni — de meg kell nyerni jó tettek által; hanem rozsolom azt, hogy minden mód nem követetik el arra, miszerint a nép bizalma megnyeressék s a sympathia állandóvá tétessék. S ezért kívánom, hogy a commissióba rendeltessenek olyanok is, kikben a népek bizalma van s kívánom, hogy ezen commissio minél előbb elrendeltessék. Ez legalább eszköz fog lenni arra, hogy azon sokféle surlódások, melyek urberiségből s egyből vagy másból származnak, ki lesznek egyenlítő; s annak idejében mikor ki fog vetetni az adó, meg lesz mondva ez az ur, ez pedig amazé, te így fogod fizetni az adót, te pedig amazé. S ezen commissio-nak azon eredménye is lesz, hogy a nép látni fogja, miként kívánsága teljesítetik ha igazsága van; de hinni fogja azt is, hogy igazsága nincsen, hol kívánsága nem teljesítettik, mert tudja, hogy a kir. commissio nem lehet igazságtalan. S mindezt kívánom a nép, mint magának a háznak érdekeiben, s kívánom hogy a nép boldog legyen, kívánom pedig úgy, mint bárki e teremben, szívem s lelkem mélyéből. S azt hiszem, e haza nagy és dicő csak akkor lehet, ha a jogok egyenlők lesznek, s nem lesz az egyik rész elnyomva, s a másikkal alávetve; mert ezek meggyőződés az, hogy a hol nincs jogegyenlőség: ott előbb utóbb a hazának bukniá kell.

Szerb Tivadar: Tisztelt ház! Pap Zsigmond képviselő-társam és barátom hosszabban kimerítette nezetet, melyeket magamév teszek. És egyedül azon szemrehányásokra kívánok felelni, melyekkel belügyminister úr irányunkban élt, (nem élt; rendre) hogy t. i. mi semmit se teszünk. Hanem mi, részben az oláh népek képviselői, azért mondatunk „semmit se tenni,“ mert itt az zavargások békétlenségek vannak, akkor azt kell mondani az uság irókról is, kik azt mondják, hogy a belügyminister semmit se tesz, mert a hazában béke nincs. De én nem onnét mérem a cselekedeteit, hanem onnan is, ki mit csinál. — Mindegyik t. i. a maga körében működjek. Ha vizsgáltatni fognak egyes egyének tetteit, akkor meg fog győződni belügyminister úr, hogy teszünk, és tenni is fognak minden bizonynyal. Az bizonyos, hogy az oláhok között lehetnek bűntögtok; de vannak a magyarok között is elég zavargók. És azt, hogy a magyarok között néhány zavargó van, nem lehet az egész magyar nemzetet az oláh nemzet irányában kárhözvitati, valamint megfordítva. Egyébírlt én azt nyíltan kileletem, hogy valamint eddig teljes lelkemből s erőmből oda igyekeztem — és a hol laktam sikere is volt igyekeztemek — hogy az oláhság és magyarság között a legjobb harmonia fenntartassék: úgy kijelentem, hogy eddig itt a házban sem tartoztam azok közé, kik a schwarzgelb mellett zavartak. —

Kossuth Lajos pénzügyminister: Uram! Én mint ember Krisztus vallásának követője vagyok, ki arra tanított: hogy szeressük felebarátunkat mint önmagunkat, s az egész emberi nemzetet, a mennyire az emberi gyarlóságtól kitélik szeretettel szorítanám szívemhez: — mint polgár az egyenlőség embere vagyok, ki nem kérdem e honban, melyik templomban imádja valaki istent, hanem azt szeretném, hogy e honnak minden polgára közösen élvezze valamint a jogot egy szabadságot is. Ezen erkölcsi lelkesítve, megmondom, hogy a Magyarországot lakó különféle népfajok között, olyan szellemű és irányzatú agitatók történtek, melyek a közös jog s szabadság és a haza egységével ellenkeznek. Az erdélyi aristocratáról bűnök mondtak az oláhság irányában. En Erdélynek jelen viszonyait és férfait eléggé nem ismerem, hanem hogy a mult bűnökkel terhes az igaz, csak azon csudálkozom, hogy azon bűnök alapján most kell a hon veszélyeztető agitatóknak történni, midőn letétt az első szó és talap a sérelmek orvoslására; s azért, mert 24 óra alatt nem lehetett ezred évnek bűneit megörvösítani anyai bajok között, tehát a mult aristocratának bűnei melegítettek fel, hogy a nép most se legyen bizodalommal. Másodszor: könnyű azt mondani „a nép“, de a nép nével sok ember visszaél; Krassógyének 30 ezer embere, hol Murgu népgyűlést tartott, Magyar-Érdélyországot nem képviseli, s ha azt arrogálja magának, hogy ő fog szabni törvényt, akkor magának oly hatalmat arrogál, melyet túrni nem fogunk; egy embernek szava nem a nép szava, és a ki néhány ember szavára hivatkozik, ne vegye szádjára a nép szavát. — Mi az egyházat illeti, mult időkből az ugynevezett ráz hierarchiának járna alatt nyögött az oláh nép, az a jelenkornak bűne-e? Nem mondtotta-e egy követ ur, hogy e kérdésem ki-bonyolítás practicus rendelkezéseket kíván, melyeket nem lehet 24 óra alatt megtenni. En kijelentem, hogy az oláh egyház függetlenségét elválasztását a rázóktól a körülményeknél fogva szükségesnek tartom, s azon véleményben vagyok, hogy ennek meg kell történni, ámbár ezt illogicusnak tartom, mert illogicus gondolat nyelv szerint merni a vallást és nem hit szerint, mert, hogy valaki zsidó, római katolikus, keleti egyházbéli vagy református, ezt értem, hanem hogy van német vallás, oláh vallás, ráz vallás — ezt nem értem. Tehát meg kell történni az elválasztásnak, mert a körülmények kényszerültsége kívánja, de ebben nincsen logica. Azonban a logicát kevesebb kell becsülnünk, mint a megnyugtató és kénytelenséget. De az más a mit egy követ ur mon-dott, hogy mindjárt nyugalom lesz, ha teljesítetik a nép kívánsága, — ezt azért említem, oly nyomatékkal ezen szót nép, mert nem minden nép, a mi népek mondatik — ha t. i. az általa választott kapitányt a ministerium helyben hagyja; — hát micsoda a szerb lázadás oda lent van-e jog, szabadság, törvény, mit a szerbekkel meg nem osztot-tunk? Nincs. Az egyházra nézve nem történt-e mindjárt az új kormány első perceiben intézkedés, a mely, hogy előbb nem teljesített, panaszunk volt oka; nem hivatott e mindjárt össze a zsinat, de meg nem tartatott, hanem a lázadó gyűlést tartottak Karloviczon, s ottan a Szerbiából bejött emberek azt mondják: mi a nép! Tehát ha a rá-czok vagy minek neveztetnek, mert a nevek ellen annyí különféle antipathia van, minden jogban és szabadságban közösek voltak, mi az a mit kérnek magoknak a mi tulajdonképen azon természetellenes lázadó háborúnak ürügye? az, hogy nekik vajda kell, mit tesz ez? Azt ismét értem, hogy bizonyos területnek, melyet megyének hívnak, 10-

